

לבעינה של הערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א



שיחה תקעז

כ' באלול תשפ"ו

פרשת "נצבים-וילך"

"עלה נעלה"

דרך העלייה – שיחת חיזוק לחודש אלול

במקרה הוא בא לעולם. "וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה
בְּאִפּוֹ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ, וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָה"¹.
אנו נבקש שריבונו של עולם יתגלה עלינו ועל
העולם כולו, שנזכה לחוש אותו גם בחיי היום-יום
שלנו, שנראה בכל יום כהזמנות נוספת
לעבוד את ה'. בנוסף לכך, ניחל
שכל אשר נשמה באפו יאמר
ה' אלוקי ישראל מלך, וכל
העולם יכיר בזאת שה'
הוא מלך ישראל ומתוך כך
מלך העולם, בזאת שמתוך
שהוא מולך על מדינת
ישראל הוא מולך על העולם
כולו. הקב"ה בחר להתגלות
לעיני העולם, באמצעות עם
ישראל כשהוא מופיע כעם במדינתו².

**ייתכן
שלא תמיד
נצליח להתמיד
ביישום החלטתנו,
אך לא נרתע מכך**

"מתי תמלך בציון"

היום הוא יום י"ט באלול, והדבר מורה כי מזה
תשעה עשר יום אנו מצויים כבר ב'זמן אלול'.
בעוד עשרה ימים בדיוק עם ישראל יהיה בעיצומו
של ראש השנה, ובשעה זו נעמוד
בבית המדרש בתפילת המוסף
ונבקש מריבונו של עולם:
"מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כָּלֹ
בְּכַבֹּדָה וְהַנְּשָׂא עַל כָּל
הָאָרֶץ בִּיקְרָה".
זהו עיקר העניין של ראש
השנה. אמנם יום זה הוא
יום הדין, כפי שאנו אומרים
בפיוטי היום "מִי יִחְיֶה וּמִי יָמוּת,
מִי בִקְצוֹ וּמִי לֹא בִקְצוֹ, מִי בַמִּים וּמִי

בְּאֵשׁ", ומכל מקום התפילות שתוקנו ליום זה
משקפות את השאיפה להופעת מלכות ה' על
במתי ארץ. כך אנו אומרים בתפילה: "מֶלֶךְ עַל כָּל
הָעוֹלָם כָּלֹ בְּכַבֹּדָה וְהַנְּשָׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקְרָה
וְהוֹפֵעַ בַּהֲדָר גָּאוֹן עֶזָּה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֶל אֶרֶץ"
והכל יכירו את בורא העולם, "וַיֵּדַע כָּל פֶּעוּל כִּי
אַתָּה פֹּעֲלָתוֹ וַיִּבִּין כָּל יָצוֹר כִּי אַתָּה יִצְרָתוֹ" ולא

¹ עיין נפש החיים, שער ב, פרק יא: "ועינינו הראות בנוסח תפלת
ראש השנה, שהוא מסודר מראשו עד סופו רק על כבוד מלכותו
יתברך שמו שתתעלה כבתחילה קודם חטא אדם הראשון".
² עיין אורות, למהלך האידיאות בישראל, עמוד קד: "למלואה של
שאיפה זו צריך דוקא, שצבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית
וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית...
והאידיאה האלהית המוחלטת מושלת שמה ומחיה את העם ואת
הארץ במאור חייה. למען דעת, שלא רק יחידים חכמים מצוינים,
חסידים ומזירים ואנשי קדש, חיים באור האידיאה האלהית, כי גם

לכך, שכן "אם האדם לא יעורר נפשו, מה יועילוהו המוסרים?"⁵, כפי ששגור על לשונו של מו"ר הרב יעקב כ"ץ שליט"א.

"אִי זֶה הַדֶּרֶךְ יִשְׁכֵּן אֹר"

כידוע לכם אני טנקיסט, וככזה ברצוני להסביר את אחד ממושגי חיל השריון דאז - קסנון. בתקופת שירותי בצבא, היו מותקנים בחזית הטנקים של צה"ל מעל הצריח זרקורים ענקיים, שהיה ניתן לראות בעזרתם למרחוק. כמובן שהדבר הביא לחשיפת מיקום הטנק והפיכתו למטרה לטילים, ולכן השימוש באמצעי זה הופסק ובמקומו הוכנס השימוש באמצעים לראיית לילה. כעת תפקידי הוא 'לפתוח קסנון'. אני עומד בצריח וחש שמופנית כלפי תביעה להאיר לפנינו את הדרך, ולשפוך אלומת אור על הדבר שבו נחוץ להתמקד כעת.

מצויים כעת דברים רבים המטרידים אותנו. במישור הלאומי, פרשת הכנסתם לכלא הצבאי של חיילי 'גבעתי' תתחיל בצבא ההגנה לישראל תהליך עמוק של הכנסת קדושה לצבאנו הקדוש. הבייני"שים הללו וחבריהם החליפו את תלמידינו בתפקידם בלבנון, והם נכנסו כעת לכלא בשבילינו. עצם הדבר הוא חמור מאוד ואנו פועלים שהם ישוחררו, אולם מבחינת המהלך של מדינת ישראל זהו יום גדול לצבאנו האהוב, משום שבעזרת ה' תצמח מכך קומה חדשה בקדושת הצבא.

הצבא הוא קדוש והוא הצבא שלנו, ואנו הבייני"שים מהווים כיום הלב של הצבא. אנו נמשיך לשרת את עם ישראל למרות שיש בעיות, ואיני אומר שבשל הבעיות אנחנו נפרוש מהצבא. עם זאת, אנחנו לא נוותר. לא נוכל להפר את כללי הצניעות הבסיסית שאנחנו מצווים עליהם בתורתנו, ומעוגנים גם בחוק הצבאי בפקודת 'השירות המשותף'. אם הדברים היו כתיקנם הרי שהרב הצבאי הראשי היה נוסע למקום ונותן

הבוקר ניגש אליי בחור נפלא מהישיבה, ונתן לי זריקה של מרץ, שמחה וכוח. הוא שיתף אותי בכך שימי אלול בישיבה הם הימים הנפלאים ביותר בחייו. על כך אני מעוניין להרחיב היום.

"קומו ונעלה"

העולם הכללי מתעורר היום. ביום זה עובר הציבור הרחב במדינת ישראל מאוגוסט לספטמבר. 2,600,000 תלמידים, שרובם יהודים, מפסיקים את ההבל של שריפת הזמן והחיים, השולט בכל עוזו בחודש אוגוסט, וביום מרגש זה הם שבים לספסל הלימודים.

אני בטוח במאת האחוזים שאם היה עומד לפנינו הראי"ה קוק זצ"ל, מאור דורנו ומאור הגאולה, הוא היה בוכה מהתרגשות על כך שזכינו שבארץ ישראל 2.6 מיליון ילדים מתחילים את שנת הלימודים. אמת, צר לנו שאירוע זה אינו מתרחש בראש חודש אלול ושהם עדיין אינם שותפים איתנו בלימוד פרק 'לולב הגזול', אך מכל מקום הדבר מורה על בריאות העם השב לארצו³. בעזרת ה', גם המגמה של מערכת החינוך תלך ותתעצב בצורה ראויה יותר ותחנך לערכים לאומיים ולערכי קודש ומידות.

אנו עלינו כבר בראש חודש אלול להר סיני והחלנו לשמוע את קול השופר המדהד בראשו⁴, וכעת הם מצטרפים אלינו. כבר עברנו את מחצית הדרך מתוך ארבעים הימים - בעוד עשרה ימים נעמוד בעזרת ה' ביום הדין, ובעוד עשרים ימים נבוא בעזרת ה' בשערי היום הקדוש יום הכיפורים. היינו מהחלוצים בעם ישראל שקמו ועלו אל ההר, ועלינו לוודא שאנו אכן מתקדמים כל העת אל היעד שהצבנו. על כל אחד אחד לעורר את ליבו

עמים שלמים, מתוקנים ומשוכללים בכל תקוני התרבות והישוב המדיני.

³ עיין אורות התשובה, פרק יז, אות א: "תחית האומה היא היסוד של בנין התשובה הגדולה, תשובת ישראל העליונה ותשובת העולם כולו שתבא אחריה".

⁴ עיין טור, אורח חיים, סימן תקפא: "תניא בפרקי רבי אליעזר: בראש חודש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה: 'עלה אלי ההר' שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה... שלא יטעו עוד אחר עבודת גילולים... לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החדש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה... ויש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מראש חודש אלול ואילך".

⁵ לשון רבנו יונה בספר התשובה היסודי שערי תשובה, מאמר ב, אות כו

בנעילתו של יום כיפור, כאשר נזעק: **"וַיִּחַתֶּם לַחַיִּים טוֹבִים כָּל בְּנֵי בְרִיתְךָ"**. תפקידנו הוא להאמין ביכולותינו ובחובתנו לפעול להציל את המטוס ולהיטיב עם יושביו.⁸ כיצד נעשה זאת?

ספר 'אורות התשובה' עוסק ב'ערך התשובה והדרכתה בחיי הפרט ובחיי הכלל', כפי שכתב הרב צבי יהודה זצ"ל בשער הספר. לעומת ספרו החשוב של רבנו יונה 'שערי תשובה' המונח על שולחני ועוסק בתשובת הפרט, ספר זה עוסק רבות גם בתשובת חיי הכלל, ועל כן הוא מהווה את התשתית לדרך התשובה בדורנו. הרב צבי יהודה זצ"ל היה נוהג ללמד בספר זה החל מפרק יג, שכותרתו היא "אורחות תשובה רוחניות ומעשיות". הוא היה מסביר שכותרת זו נקבעה בדייקנות - המהר"ל מסביר בהקדמתו ל'נתיבות עולם'⁹ ש'נתיב' הוא דרך צרה, המתאימה לכל פרט ופרט בהתאם לאישיותו, ולכן התייחד פרק יד בספר זה העוסק ב"נתיבות תשובה פרטיות". לעומת זאת, המילה 'אורחות' מציינת דרכים רחבות הנוגעות להדרכת הכלל, ולכן כך נקבע שמו של פרק יג.

בסעיף ו של הפרק נמצא את התשובה לשאלתנו: **"כשהאדם רוצה, שכל חושי וכוחותיו הפנימיים יתקדשו בבת אחת לפי אותה העלייה הרוחנית שבהכרתו כשהיא מתעלה"** - לאחר שהאדם הגיע להכרה בנוגע לתפקיד המשמעותי המוטל עליו בנוגע לעתידו של כלל ישראל כאשר הוא עומד לדין; לאחר שאדם הבין את גודל השאלות המונחות על כף המאזניים: האם ימשיכו לבנות חוות ולהרבות ישיבות, או שחלילה יהרסו את הכל? האם יעצרו את בני 'ישיבות ההסדר' כי הם משרתים בבסיסי הצבא רק שבעה עשר חודשים ולא עשרים ושמונה? ובמישור הפרטי - "מי יחיה ומי ימות? מי בקיצו ומי לא בקיצו?"; כאשר אדם מבין שעם השמחה הגדולה שבראש השנה הרי יום זה הוא יום דין, שמוכרעות בו הכרעות הוות

למג"ד הזה סטירת לחי ושופט אותנו, כפי שהיה בזמן הרב גורן, אולם לצערנו לא זה המצב. אנו כחיילים איננו יכולים להיכנס לנגמ"ש עם פרמדיקית, ולא יכולים להיכנס לטנק עם לוחמת. אם הצבא מעוניין בכך, שיקציב טנק מיוחד ללוחמות ונמ"ר מיוחד לפרמדיקות. אנחנו הביני"שים מחזיקים כיום את הצבא, ואנחנו לא יכולים להיכנס לרק"ם במצב שכזה, ובעזרת ה' נקדש את הצבא. מאידך גיסא, נשתדל להימנע מסירוב פקודה המהווה הרס הצבא, ונגיד שאיננו יכולים להיכנס לטנק או לנמ"ר עם חיילת. המחיר הקטן שהם שלמו בכך שנכנסו לכלא שווה את הזכות הגדולה בכך שהם מקדשים שם שמייים.

כמו כן, מטרידה אותנו הפגיעה שפגעו בתלמיד חכם עצום כרב דב ליאור שליט"א, שהוא ממש מגדולי הדור. ייתכן שמוטלת עלינו חובת מחאה, אך הלוא ברור שלא ישמעו לנו. לדעתי, התיקון שלנו אינו בהאשמת אחרים, אלא בתיקון עצמנו, כי שלימדנו הרב זצ"ל⁶: **"הצדיקים הטהורים אינם קובלים על הרשעה, אלא מוסיפים צדק"**.

התיקון שלנו הוא בכך שנרבה בכבוד תלמידי חכמים. למשל: אם תלמיד חכם, הר"מ שלך, ניגש לדבר או ללמוד איתך, אל תותיר אותו עומד כשאתה יושב, אלא עמוד גם אתה או שתדאג לו למקום ישיבה. ללא כבוד תורה לא ניתן ללמוד תורה, ולא כך מקבלים תורה בעם ישראל⁷. על כן, לפני שנשפוך שמן רותח על אחרים הלוקים בכבוד תלמידי חכמים נתחיל לתקן זאת בעצמנו. הלוא את אחרים לא נוכל לתקן, אלא רק את עצמנו כך שאנו נהיה טובים יותר.

"סֵלֵו סֵלֵו הַמִּסְכָּה"

אם כן, מהו הדבר שאמור להעסיק אותנו כעת, עשרה ימים לפני ראש השנה? ניתן להמשיל זאת למטוס אדיר, שבו טסה מדינת ישראל כולה, וידוע לנו שבבטן המטוס מצויה פצצת השהיה המתקדמת כל העת אל המועד שנקבע לה, שהוא

⁸ עיין שיחת הפתיחה לזמן אלול תשפ"ו

⁹ זו לשונו: "אִוְרָחַ שְׁהוּא רַחֵב כִּי רַבִּים דּוֹרְכִים בּוֹ... אֲבָל דֶּרֶךְ נְתִיבָה... שְׁאִינוּ רַחֵב וְאִין רַבִּים הוֹלְכִים בְּזֶה הַדֶּרֶךְ רַק מַעֲטִים...".

⁶ שמונה קבצים, קובץ ב, אות לט; ערפלי טוהר, עמוד לט
⁷ עיין לבנינה של תורה, שיחה יח ושיחה שנ

מבחינה רוחנית, וגם היא תתבצע מהקל אל הכבד – **”בתחילה בדברים שלהבא, ואחר כך בדברים שבעבר הנוח להיתקן, ואחר כך יתרחב החוג גם בדברים שתיקונם כבד, וכה ילך הלך ועלה עד אשר יזכה לתקן את הכל”**.

יש לכך השלכות כבר מהרגע שבו השיחה תיגמר – האם נהיה עבדים למכשירים שבידינו ונפנה מיד לבדוק מה התחדש בהם? לצערנו, המצב כיום הוא שאנשים עלולים לשכוח את ילדיהם ברכב הלוהט, אך לא את מכשיר הפלאפון שלהם... זוהי התרבות השלטת כיום. עלינו להחליט אם אנחנו מעוניינים שהמכשיר הסלולרי יהיה בעל הבית של החיים שלנו או שאנו עצמנו ננהל אותם והוא ישרת אותנו.

אינני מורה מה לעשות. כל שעשיתי הוא לכוון את ה'קסנון', את הזרקור, לכיוון המתאים, כדי שאני ואתם נצליח לראות את הדרך טוב יותר, וכך גם כל המצויים עימנו ב'טנק'.

החשוב ביותר היא קריאתו של הרב זצ"ל בסוף הסעיף: **”אל יזוז משום דבר מצעידתו הרוחנית על פי אותה המדרגה הפנימית שנשמתו בקרבו תובעת אותו”**. ייתכן שלא תמיד נצליח להתמיד ביישום החלטתנו, אך לא נרתע מכך ונמשיך לַעֲמֹס על שכמנו את המטוס האדיר הנושא את כלל ישראל בארץ ובתפוצות, את משפחותינו, את הצבא והמדינה ואת האנושות כולה. הלוא נשמתנו האלוקית תובעת שלא להרפות, אלא להמשיך הלאה במעלה ההר.

נותרו לפנינו רק עשרה ימים עד למוסף של ראש השנה, ועשרים יום עד למוסף של יום הכיפורים. אנו נבחרנו להיות בשורה הראשונה של העולם היהודי, הקרובה ביותר ללב של עם ישראל. מוטל עלינו לגלות דבקות במשימה, לחתור למגע עם המטרה, לעלות ולעלות, וה**”בא ליטהר – מסייעים אותו”**¹³.

גורל – הוא מעוניין להתקדש, להיטהר ולשוב בתשובה, כדי שיגיע ליום זה מוכן כראוי. הוא אף מעוניין **”שכל הפגמים המעשיים יתישרו מיד וישתלמו בתקון מוחלט”**.

אף על פי כן, יש פער אדיר בין הרצון לבין הביצוע, ולכן הוא **”לא ימצא לנפשו שום מעמד”** ולא יצליח. גם עצם האמירה והכוונה היא דבר חשוב מאוד, ולכן האומר לאישה הרי את מקודשת **”על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור – מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו”**¹⁰, אך לא די בכך והוא **”לא יוכל לחזק את רצונו לצעוד על דרך השלמות”**. על כן, יש לשים לב ש**”העיקר שהכל בו היא עליית ההכרה והגברת אור התורה”**. ראשית, יש לחזק את ההכרה הזו ואת הרצון להתעלות ולהתקרב לקב"ה, ובכך להיטיב לעצמו, למשפחתו ולכלל ישראל – לכלל ולפרט.

הרב ראובן ששון שליט"א אמר השבוע בשיעור שנמסר בהיכל הישיבה, ועסק במצוות התשובה המבוארת בפרשתנו¹¹: **”כשאדם פוגש תורה זה מעורר כוחות תשובה בתוכו”**. הפגישה עם התורה מביאה להסתכלות עליונה, שביסוסה וחיזוקה הם הדרך להתעלות. גם כאשר פועם באדם רצון גדול, כגון: לקום בבוקר בזמן, הוא זקוק לביסוס וליישום, כפי שמדריך ה'מסילת ישרים', שהוא המצפן המוסרי של עם ישראל, שעל האדם לערוך חשבון לנפשו¹²: **”שיהיה מדקדק ושוקל דרכיו דבר יום ביומו, כסוחרים הגדולים אשר יפלוסו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה”**. עיקרון זה, לפיו תחילת התשובה היא בחיזוק ההכרה, מבואר גם בדברי הרמב"ם ורבנו יונה, כפי שלימדנו מו"ר הרב יעקב כ"ץ שליט"א.

מתוך כך תצמח גם התשובה המעשית של תיקון המעשים, ובלשון הרב זצ"ל: **”והתשובה המעשית תהיה סמוכה לה”**, שהלוא ידוע לכל אחד מאיתנו, וכמובן גם לפני ריבונו של עולם, היכן הוא מצוי

¹⁰ קידושין, דף מט, עמוד ב

¹¹ עיין רמב"ן דברים, פרק ל, פסוק יא: **”כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֶנֶכִּי מְצַוֶּה הַיּוֹם”** – על התשובה הנזכרת.

¹² מסילת ישרים, פרק ג

¹³ שבת, דף קד, עמוד א